

**Eesti Puuetega Inimeste Koja seisukohad seoses töövõimereformiga
10. juuni 2014 Riigikogu sotsiaalkomisjoni avalik istung**

I. Töövõimetoetuse seaduse eelnõu tugevused:

- 1) mõtteviisi muutus, st puudega inimeste kuvandi muutus ühiskonnas- abisaajast panustajaks. Mõtteviisi muutus ennekõike nii sihtgrupi sees kui tööandjate hulgas, kuid laiemalt kogu ühiskonnas, nn pensionäri staatusest loobumine;
- 2) individuaalne lähenemine (juhtumikorralduse põhimõtte rakendamine Töötukassas);
- 3) inimese aktiivsuse ja töötamise soovi toetamine ja tõstmine.

II. Eelnõu väljatöötaja arvestas järgmiste EPIKoja ettepanekutega:

- 1) praegustele töövõimetus pensionäridele säilitatakse toetus praeguses suuruses (ei vähendata);
- 2) aktiivsusnõuetest kaotati ära õppimise ülempiir (31 eluaastat);
- 3) muudeti paindlikumaks aktiivsusnõudeid, st ei pea 1 kord kuus külastama kohustuslikult Töötukassat.

III. Töövõimtoetuse seaduse eelnõu nõrkused:

Nõrkused	Ettepanekud
Töövõime hindamise metoodika , kui põhialus, ei ole valmis ega testitud.	Metoodika peab olema valmis enne rakendumist, st testitud erinevatel sihtgruppidel ning elukohast lähtuvalt, kohandatud lähtuvalt eripäradest, sh psüühiline erivajadus, suhtlemistakistustega inimesed nt afaasiaga inimesed, SM. Hindajad peavad spetsialiseeruma ja läbima perioodilise atesteerimise.
Infosüsteemide olemasolu ja andmekvaliteet .	Tagada, et infosüsteemid oleksid kasutajasõbralikud ja adekvaatsed (st kogu info kättesaadav)
Tööandjate valmisolek p.inimeste palkamiseks madal ja nn „motivatsiooni“ pakett ei motiveeri .	Analüüsida praegusi toetusmeetmeid ja koostada täiendav meetmete pakett (maksusoodustused, sh sotsiaalmaksu soodustus, eriti kui töökoht luuakse maapiirkonda, palgatoetuse periood pikendada, juhendaja tasu kompenseerimine ...). Lisaks tulumaksusoodustus tervisekahjustuste ennetamiseks (nt. maksuvabastus kui tööandja soodustab sportimist). Töökohtade kohandamine ja isikliku abistaja tagamine kogu töötamise perioodi vältel.
Töölesaamist ja töötamist toetavate teenuste ebapiisavus või puudumine (piirkondlik erinevus) , sh transport, isiklik abistaja, viipekeel, tugiisik. Tugiteenuste osutamine jäetud KOV kanda.	Planeerida reformi eelarvest nimetatud teenuste osutamine, st tagada kättesaadavus 4 osapoole koostöös (TK, KOV, tööandja, isik), ilma milleta paljudel juhtudel ei ole võimalik p.inimesel tööle asuda.
Paindlikud töövormid pole kättesaadavad.	Luu seadusandlik regulatsioon toetatud ja kaitstud töö rakendamiseks , osa-ajaga töötamise soodustamiseks ning

	tingimused kaugtöö rakendamiseks, sh p.inimeste ettevõtluse soodustamiseks.
Töötukassa valmisolek tööks uute klientidega	TK juhtumikorraldajad peavad olema spetsialiseerunud, ei saa korraga olla spetsialist kõigi puuete ja haiguste teemal. TK peab palkama puudega inimesi, sh kogemusnõustajateks. Tagada ligipääs kontoritele ja luua võimalused kasutada e-teenuseid. Luua võimalus pakkuda nn ühekordseid ind. teenuseid (hambaprotees, riided jne). Juhtumikorraldajatest peab olema 25% p.inimesed
Inimesed peavad hakkama suhtlema kahe asutusega – SKA ja TK, ja toimub inimeste jooksutamine (hindamised, rehabilitatsioon, abivahendid)	Hindamine peab hakkama toimuma ühes kohas (TV, puue), rehabilitatsiooniplaanide koostamine ja abivahendite eraldamine peab olema integreeritud, st peab ära kasutama IT võimalusi. Rehabilitatsiooni (tööalane- ja sotsiaalne) peab olema kaasatud kogemusnõustaja.
P.inimestel suunatud tööturu ei toeta inimese töölkäimist	Lisada TK poolt pakutavatesse meetmetesse (abistamine tööintervjuul, tööruumide ja -vahendite kohandamine, tööks vajaliku tehnilise abivahendi tasuta rent, tugiisikuga töötamine, tööandjale tööturukoolituse kulu hüvitamine, palgatoetus, sotsiaalmaksusoodusts) täiendav meede p.inimeste töölkäimise toetamiseks (töölkäimise toetus –st sõidutoetus)
P.inimeste kulutused suurenevad seoses kohustusega külastada TK.	Kompenseerida p.inimestele töövõime hindamisega, tööotsimisega, ning koolitustega kaasnevad lisakulud (transport, abistajad, viipekeel)
Ebamõistlikult lühike jõustumise periood (01.07.2015)	Peale seaduse vastuvõtmist jätta ettevalmistusteks aega min. 2 aastata, alternatiivina rakendada sel perioodil ainult uutele sisenejatele
Toetuse vähendamise piir 640 € bruto on demotiveerivalt madal, toetuse maksmine lõpetatakse 1005 €	Toetuse vähendamise piir peab olema seotud Eesti keskmise palgaga (944 €)
Päevamäär on 10,67 , mis teeb toetuse suuruseks kuus 180 ja 320€, jõustumise ajaks on kaotanud reaälväärtust	Seaduse jõustudes võtta arvesse vahepealset elukalliduse tõusu ning muuta vastavalt päevamäära
Süsteemi sisenemist soodustavad kitsaskohad reformi fookusest väljas (taastusravi, arstiabi kättesaadavus, tööohutus ja töötingimused).	Töötada välja vastavad eelnõud enne seaduse jõustumist. Tööohutuse tagamisel suurem vastutus tööandjale ja kohustuslikud koolitused töötajatele, sh töötervishoiuarstide soovitusel muuta kohustuslikeks
Teavitustegevus, kaasamine ja suhtumise kujundamine (sihtgrupp, tööandjad, KOV, teenuseosutajad jne)	Enne rakendamist vaja süsteemselt tegeleda hoiakute kujundamise ja informeerimisega (nn eelteavitus) – teavitusematerjalid veebi, sotsiaalkampaniad jne.

TÖÖVÕIMETOETUSE SEADUSEGA PUUTUMUSES OLEVAD TEEMAD

1. HARIDUS – tagada võrdne parim võimete kohane haridus kõigil haridustasemetel (kaasav haridus, tugiteenuste pakkumine ja ligipääs). Noored koolilõpetajad ei tohi jääda aastateks töötuteks- 1 aasta enne lõpetamist algab koostöö TK, kooli ja õpilase vahel.
2. TERVISHOID – suurendada oluliselt taastusravi kättesaadavust, vähendamaks survet teistele teenustele, lisaks eriarstiabi kättesaadavus
3. SOTSIAALTEENUSED – tõsta KOV võimekust teenuste osutamisel (transport, isiklik abistaja, tugiisik, viipekeel jne), st KOV peab olematagatud teenuste osutamiseks rahastus, nn tulubaasi tõstmise

4. HOOLDUSKOORMUS – välja töötada hooldajatele vajalike teenuste ja toetuste pakett ja hakata neid osutama
5. TÖÖÕNNETUS- JA KUTSEHAIGUSKINDLUSTUS – välja töötada vastav eelnõu ja rakendada koos TV reformiga
6. TÖÖANDJAD – riik ja avalik sektor peavad näitama p.inimeste tööhõive edendamisel eeskuju (TK juhtumikorraldajatest 25% p.inimesed, tööandjatel peab olema plaan, kuidas kaasata p.inimesi, kvoot 1-3 % jne)
7. KAITSTUD TÖÖ KESKUSED – olemasolevate teenustepakkujate ja ühiskonnas leiduvat potentsiaali ära kasutades leida lahendused alaliselt töötamise toetamist vajavatele inimestele töö pakkumiseks ning pikaajalise tööharjutuse võimaldamiseks
8. TÖÖTUKASSA – ostab teenuseid sisse riigihangete korras. Puuetega inimestele vajalikud teenused tuleb osata eelistatult sisse vastavatelt pädevatelt organisatsioonidele, ning seda ei tohi teha vaid odavama hinna järgi. Vajalik välja töötada, millises mahus teenuseid hatakase ostma ja milline on hind, mis on eelduseks, et organisatsioonid hakkaks juba ning teenuse arendama. Muuta riigihangete seadust.
9. DISKRIMINEERIMISE KEELUSTAMINE – võrdse kohtlemise seaduse muudatus, mis keelaks p.inimeste diskrimineerimise kõigis eluvaldkondades, mitte ainult töövaldkonnas

Lõpetuseks:

I. Vabariigi Valitsus peab esmajärjekorras koostama horisontaalse tegevuskava, kust on selgelt kuidas plaanitakse edasi minna nii reformi kitsaskohtade kaotamisega kui puutumuses olevate probleemsete teemade lahendamisega, alles siis saab arutada, millal ja mis moel peaks reformi hakkama rakendama igapäevaellu.

II. Reformiga ei tohi kiirustada ning jõustumise aeg tuleb edasi lükata, et oleks võimalik tegeleda ettevalmistustöödega .

III. Vajalik teha järjepidevat ja täiendavat teavitustööd suhtumise muutmiseks ja –kujundamiseks.